

VAN ZOYS TOT SOEST

TIJDSCHRIFT VAN DE
"HISTORISCHE VERENIGING SOEST"

VAN ZOYS TOT SOEST / 24e jaargang nummer 4

Foto omslag: Het oude Raadhuis tijdens viering 900 jaar Soest.

Historische Vereniging Soest
Opgericht 8 mei 1980.

Bestuur:

Voorzitter : W.P. de Kam, Emmalaan 3 (035-5880048)
wim.de.kam@wolmail.nl

Secretaris : vacature

Penningmeester : P.Kuijpers, van Weedestraat 84a (035-6013060)
pkuijpers@12move.nl

Overige leden : R.P. van Dorrestejn, Kolonieweg 6a (035-6030234)
r.v.dorrestejn@planet.nl

A.J. van den Dijssel, Irenelaan 7 (035-6027238)

R.H.M. van Hal, Spinet 47 (035-6020573)
rvanhal@wanadoo.nl

J.E.J. Hilhorst, Plasweg 57a (035-6018639)
johhilh@wanadoo.nl

Mevr. J.M. van de Poll, Reigerpad 54 (035-6017065)
jvdpoll@obsoest

W. Routers, Cimbaal 19 (035-6010169)
routers@wanadoo.nl

P. v.d. Weij, P.C. Hoofthlaan 34 (035-6015779)
weijp@soest.nl

Redactiecommissie : J.E.J. Hilhorst
W.P. de Kam
W.C.J.M. Peters

Redactie-adres : Plasweg 57a, telefoon: 035 - 6018639
E-Mail: johhilh@wanadoo.nl

Homepage : www.soest.nl/hvs

Omslag : W. Routers

Grafische verzorging : Drukkerij Practicum BV, Torenstraat 22a, Soest
Alle rechten voorbehouden.

Overname uit deze uitgave is alleen toegestaan na schriftelijke toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Soest.

EIGEN RECHTER SPELEN OF HET (GE)RECHT LATEN SPREKEN.

Wim de Kam

Toen vorig jaar in Amsterdam medewerkers van een bekende grootgrutter een winkeldief in zijn kraag pakten en hem op z'n neus timmerden, stak er een storm van verontwaardiging op toen bleek dat ze daarvoor werden vervolgd. Prins Bernhard betaalde de boete.

In december vorig jaar stelde een sigarenhandelaar uit Utrecht voor om criminelen zichtbaar voor iedereen in kooien op te sluiten in de winkel. De Utrechtse korpschef Vogelzang stelde voor om foto's van veelplegers op internet te zetten. Blijkens de Soester Courant van 14 januari j.l. voelde burgemeester Janssen van Soest wel voor dit idee. Ook minister-president Balkenende toonde begrip voor de suggestie. Komt er een door de overheid gelegitimeerde schandpaal naast de (commerciële?) schandpaal waarvoor de pers zich soms leent als het er om gaat iemands carrière te breken door een overvloed van publiciteit over iemands vermeend verkeerd gedrag? Zo'n vaart zal het wellicht niet lopen maar uit te sluiten is het evenmin.

Een Tweede Kamerlid merkte n.a.v. de elkaar opvolgende gebeurtenissen op: "Het lijkt op het rondrijden van veroordeelden op de mestkar net als in de Middeleeuwen".

Deze laatste opmerking legt een link tussen een actuele discussie en een oud volksgebruik (het volksgericht). Een volksgebruik dat overigens niet uitsluitend tijdens de Middeleeuwen was te zien. Het Overijsselse dorp Staphorst kwam in 1961 landelijk in het nieuws. Een paar dat verdacht werd van overspel werd aldaar in tamelijk ontklede staat in de winterkou ter bespotting door de straten gevoerd. 'Middeleeuwse toestanden' kopte een bekend landelijk dagblad en sinds dit strafritueel wordt Staphorst door menigeen eens te meer gehouden voor een "achterlijke" gemeente. De etnoloog Gerard Rooijackers is van mening dat dit beeld berust op een vooroordeel en miskent de veel bredere betekenis en verspreiding van zo'n ritueel. Hij omschrijft het volksgericht als een niet-officiële rituele sanctie op 'deviant' (afwijkend) gedrag en benadrukt de symbolische betekenis van een publieke schandstraf. Hij waakt er daarbij voor een normatief oordeel uit te spreken over deze uiting van volkscultuur. Hij vraagt ook aandacht voor de zogenaamde zwarte folklore die zijns inziens

bepaald niet tot het verleden behoort, ook al zijn we bij volkscultuur en folklore geneigd te denken aan positieve en esthetische zaken waarmee ‘men voor de dag kan komen’.

Met zwarte folklore bedoelt hij die uitingen waarbij zij die zich door afwijkend gedrag als het ware buiten de samenleving plaatsen of daar buiten worden geplaatst, worden geassocieerd met lichaamsafscheidingsen of worden verdierlijkt.

Hij beschouwt dergelijke uitingen als ‘conceptuele sleutelstukken’ in de studie van de volkscultuur gezien vanuit ontwikkelingsperspectief.

Dat klinkt mooi en als wetenschapper kan je je wellicht een dergelijke ‘neutrale’ houding veroorloven maar als burger en bestuur ben je m.i. gehouden ontwikkelingen ook te beoordelen uit een perspectief van beschaving. Dat geldt des te meer nu er volop gediscussieerd wordt over waarden en normen en bestuurders zeggen zich niet uitsluitend te willen laten leiden door goedkoop populisme. De vraag is dan of zo’n publieke schandpaal en/of volksgericht nog te verdedigen valt. Dat is overigens niet alleen een vraag die heden ten dage alleen wordt gesteld maar een vraag die in de geschiedenis voortdurend aan de orde kwam.

Onmiskenbaar kwam het volksgericht in vroeger tijden meer voor dan thans het geval is, maar even onmiskenbaar was er reeds in de Middeleeuwen sprake van een ontwikkeling waarbij men dit verschijnsel wilde terugdringen door ‘het gericht’ te laten (uit)spreken door de overheid.

Op lokaal niveau kende men daartoe het gerecht. Zoals uit het woord al kan worden afgeleid was één van de taken van het gerecht, het spreken van recht in geschillen en bij overtreding van normen. Het gerecht deed echter veel meer dan uitsluitend rechtspreken. Men kende nog niet het beginsel van de verdeling en evenwicht van overheidsmacht tussen wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht. Het plaatselijk bestuur was zowel wetgever (normsteller), uitvoerder als rechter. Het bestuur van het gerecht was samengesteld uit een schout (benoemd door de gerechtsheer) en schepenen (gekozen uit de burens, zeg maar de rijke boeren).

Overigens waren de lokale gerechten afhankelijk van het boven hen gestelde gezag. In de Middeleeuwen berustte het overheidsgezag in de streek waartoe Soest behoorde bij de bisschop van Utrecht en door hem aangestelde voogden (o.a. de maarschalk van Eemland) en leenheren.

Naast overheidsgezag oefende de bisschop in zijn bisdom ook het geestelijk gezag uit en die beide vormen van gezag werden niet altijd scherp onderscheiden hetgeen ook doorwerkte op lokaal niveau wat betreft de invloed van de daar aanwezige geestelijkheid.

Het onderscheid tussen hoger gezag en lokale gezaghebbers kwam ook tot uiting in de rechtspraak. Een onderscheid werd gemaakt tussen hoge en lage rechtspraak. De hoge rechtspraak werd uitgeoefend door de maarschalk of door het landrecht waarvan de bisschop zelf voorzitter was.

In het algemeen kan men stellen dat hele zware misdrijven niet door het lokale gerecht werden beslist maar door het hogere gezag.

Bij boetes die het gerecht oplegde kwam vaak een deel ten gunste aan de schout. De opbrengst van de boeten vormde voor hem daarmee een belangrijke inkomstenbron. Uiteraard was dat niet bevorderlijk voor een goede rechtsgang. Maar ook hier moeten we voorzichtig zijn met een veroordeling van een praktijk uit het verleden in het licht van hedendaagse discussies over prestatiecontracten waarbij de hoeveelheid bonnen een maatstaf lijkt te worden voor goed presteren. Door het optreden van de lokale gerechten verdwenen de volksgerichten niet direct uit beeld. Spanning is er altijd gebleven tussen de neiging tot eigenrichting en rechtspreken door de overheid. Die spanning behoeft regelmatig ontlading.

Dat kan het meest vreedzaam gebeuren in de vorm van een spel of folkloristisch ritueel dat zowel ontspanning biedt als tot nadenken stemt. Wellicht kan de zitting van het historische gerecht op 13 juni a.s. tijdens de viering van het 975 jarig bestaan daartoe bijdragen.

150 JAAR SOESTERBERGSESTRAAT (2)

'Klachten over den onhoudbaren toestand der Straatweg tusschen Soest en Soesterberg'

Hans Kruiswijk

In 1853, bij het gereedkomen van de straatweg tussen Soest en Soesterberg, die wij nu kennen als de Soesterbergsestraat, waren de projectleiders zeer tevreden. Het begrotingstekort werd opgelost door extra aandelen uit te geven en men meende een degelijk werkstukje afgeleverd te hebben. Vijfentwintig jaar later blijkt de weg onbegaanbaar en wil niemand geld investeren in onderhoud en herstel.

Bij de afsluiting van het project schrijft de directie in 1855 een slotbeschouwing waarin wordt uitgelegd wat de oorzaken waren van het geldtekort. Ondanks dat men zag aankomen dat de begroting overschreden zou worden, voerde men het werk toch uit, want “Eenmaal de aanleg begonnen zijnde, moest het werk wel worden volmaakt, wilde men de zoo Edelmoedige Inteekenaars in de Geldleening niet geheel teleurstellen.” De directie is tevreden over haar onderneming en steekt dat niet onder stoelen of banken. Ondanks de geldelijke problemen heeft men de “Hooge Goedkeuring op dezen onderneming mogen oogsten van Zijne Majesteit den Koning en van Hare Majesteit den Koningin Moeder als van veelen Hoog in de maatschappij verheven Personen.”

Lokaal probleem

Na twee decennia blijkt de klinkerweg echter in deplorabele staat te verkeren. Het geïnde tolgeld biedt kennelijk onvoldoende mogelijkheid om voor geregeld onderhoud zorg te dragen. De klachten uit de Soester bevolking dringen door bij de bestuurders en er is sprake van het intrekken van de tolvergunning. Soest richt zich tot Gedeputeerde Staten met het verzoek om ‘handelend op te treden’. In 1877 laat de Provincie weten geen aanleiding te zien om iets te ondernemen, want de betrokken belangen zijn grotendeels van ‘locaalen aard’. Uit de notulen van de gemeenteraadsvergaderingen van het jaar 1878 blijkt dat de aanpak van de problemen moeizaam verloopt. Regelmatig staat de straatweg op de agenda, maar dat leidt aanvankelijk niet tot het beschikbaar stellen van een krediet. De gemeente probeerde duidelijk te maken dat de straatweg niet alleen een lokaal belang diende. Voor het Rijk zou de weg een militaire betekenis hebben en de Hollandsche Yzerenspoorweg Maatschappij was volgens Soest ook gediend bij een goede weg naar het station Soesterberg. Toen de toestand van de weg onhoudbaar werd kwam er een initiatief vanuit de bevolking. In 1878 verklaren enkele tientallen ingezetenen financieel te willen bijdragen als de gemeente overgaat tot het aanbrengen van afdoende verbeteringen. Jonkheer Rutgers van Rozenburg werpt zich op als de grote stimulator en stelt 500 gulden beschikbaar voor de ‘bepuining’ en 1000 gulden voor de bestrating. De bekende Soester geschiedschrijver dominee Bos geeft een tientje en velen volgen zijn voorbeeld. Het Soester college probeert ook in Baarn geld los te peuten, maar daar trappen maar weinig inwoners in. De jonkheer geeft het echter niet op en verklaart op 26 augustus 1878 zijn bijdrage te verhogen tot een bedrag van 4600 gulden.

Bovendien schrijft hij een verzoek aan de Koning. Uiteindelijk besluit de gemeenteraad 1/3 deel van de herstelkosten, die begroot zijn op 19000 gulden, voor haar rekening te nemen.

Eindelijk kan het werk aanbesteed worden. Er zijn 21 gegadigden, waarvan aannemer Hermanus Schadewijk het werk mag gaan uitvoeren. Men heeft kennelijk geleerd van het verleden, want in de afgesloten overeenkomst verklaart Schadewijk gedurende drie jaar het onderhoud van de weg te verzorgen.

Vliegekampweg

In 1911 werd de tol langs de straatweg opgeheven en op 30 november van dat jaar nam de gemeenteraad het besluit de weg voortaan Vliegekampstraat te noemen. De naam lag voor de hand, omdat de weg van Soest naar het inmiddels ontstane vliegekamp op de Soester heide liep. Het vooroorlogse vliegveld Soesterberg is de locatie waar zich Simon Vestdijks verhaal "Het vliegfeest" zich afspeelt. Later werd Vliegekampstraat vervangen door de aanduidingen Soesterbergsestraat Noordzijde en Soesterbergsestraat Zuidzijde. Sinds 1815 heet de weg officieel Soesterbergsestraat. In Panorama van 9 maart 1916 werd een foto geplaatst van de werkzaamheden met als onderschrift: "Om de werklozen aan arbeid te helpen, wordt de oude binnenweg, die loopt van de gemeente Soest naar Soesterberg aanzienlijk verbreed. Heuvels worden weggegraven, boomen gekapt, in 't kort dwars door bosch en heide wordt een ruime en breede weg aangelegd." De klinkerbestrating verdwijnt in 1932 en wordt vervangen door een betonbaan met ernaast een fietspad. Er gaat steeds meer verkeer over de weg. Sanatorium Zonnegloren en het in 1933 geopende Soester natuurbad zorgen voor toenemende drukte van auto's en fietsers. De Soesterbergsestraat eist ook zijn tol: de 'Bocht bij Zonnegloren' wordt berucht vanwege de vele ongelukken. Anno 2002 is een deel van het oude tracé nog te zien als men komende vanuit Soest na het landgoed De Palts rechtsaf de Van Weerden Poelmanweg inslaat, richting 'vliegekamp'.

BRONNEN: *100 JAAR SOEST EN SOESTERBERG* DOOR HENK GERTH EN JOOP PIEKEMA,
DE STRAAT WAARIN WIJ WONEN DOOR BEN J. VAN OS,
NOTULEN DER RAADSVERGADERINGEN VAN 1878,
GEMEENTEARCHIEF SOEST 1812 -1928 DOSSIERS 795, 1089 EN 1094.

UIT HET MUSEUM: het kookboek van mevr. Loten van Doelen Grothe-Van Weede.

Als iets tot de cultuur behoort dan is het wel het eten en drinken en klaarmaken van de gerechten.

In het keukentje van het museum bevindt zich het kookboek (1887) dat naar Duits voorbeeld is gemaakt en gebruikt werd door de toenmalige echtgenoot van de burgemeester van Soest, mevr. R. Loten van Doelen Grothe-van Weede.

Ook de bereiding van Soesterknollen wordt daarin vermeld. Een aantal van de "historische" gerechten die in het kookboek staan vermeld is hieronder opgenomen. Wellicht kent u uit de overlevering of ervaring typische gerechten die in Soest vroeger werden bereid en genuttigd. Als dat zo is laat het dan ons weten want wellicht kunnen we daarmee iets bij de voorbereiding van een tentoonstelling over voedselbereiding- en nuttiging in het verleden.

22. *Karnemelk met meel.* Op 1 k. karnemelk neemt men $\frac{1}{2}$ o. tarwemeel, dat men rauw met de melk zeer gelijk mengt; vervolgens hangt men die over en laat haar, onder gestadig roeren, gaar koken. Sommigen verkiezen de melk dikker te hebben en nemen dan meer meel.

23. *Karnemelk met zuring en krenten.* De melk wordt gekookt volgens N°. 22 en de krenten er terstond ingedaan, maar de zuring moet afzonderlijk gesmolten en zeer sijngeroerd worden, waarna men ze goed mede laat doorkoken.

24. *Karnemelk met appelen en anijs.* De appelen worden met het gekneusde anijszaad in water gekookt; dan giet men de volgens N°. 22 met meel gemengde karnemelk er op en laat alles, onder gedurig roeren, goed doorkoken.

57. *Lange fransche rapen.* De rapen worden geschild en aan stukken gesneden; men behoeft ze niet af te koken; maar zij kunnen met een weinig water te vuur worden gezet. Als zij half gaar zijn, voegt men er aardappelen bij en stooft alles te zamen met boter en wat melk. Bij het opdoen raspt men er notemuskaat over.

58. *Soesterknollen* worden even als fransche rapen behandeld.

124. *Hijlikmaker.* 1 p. $2\frac{1}{2}$ o. bloem, 6 o., $2\frac{1}{2}$ l. bruine suiker, 3 o., $7\frac{1}{2}$ l. bruine honig, $6\frac{1}{2}$ l. oranjeschil en evenveel sucade, 4 w. kaneel, 1 notemuskaat, en ruim 3 l. gezuiverde, in water opgeloste potasch. — De honig wordt met de suiker op het vuur gezet, en als dit opkomt, worden de gesneden amandelen er eene goede poos in gebakken. Dan neemt men het af, voegt er de overige kruiden bij, als het wat bekoeld is, de potasch en eindelijk het meel. Men rolt het deeg, terwijl het nog warm is, ter dikte van een duim uit, snijdt het in langwerpig vierkants stukken, en legt die op een met meel bestoven bakplaat. Zoo laat men het een nacht over liggen, rolt het

PASTOOR RADEMAKER (1795-1872) DEEL 7.

Jan Menne

Zagen wij, zeer geachte lezer, hoe in het laatste nummer "Van Zoys tot Soest" toch de inzegening van het fonkelnieuwe kerkgebouw met de nodige schermutselingen gepaard ging, dit deel gaat nog even op dezelfde zeer menselijke voet door, want we zijn er nog lang niet met pastoor Rademaker. Ook voor Rademaker was deze inzegening een groots moment. Echter het storend optreden van de secretaris van de bisschop, ergert Rademaker 20 jaar na dato ¹⁾ nog steeds. Hij wil het er eigenlijk niet over hebben, maar komt er telkens op terug:

De secretaris van de bisschop.

"Daarna werd ik al wederom op nieuw terug gezet door denzelfden secretaris in het bijzijn van alle geestelijken. De beste Albe ¹⁾ voor den bisschop, welke ZDHW. bij de pontificale mis gebruiken moest, zoo men vroeger zag was blijven liggen, was weggenomen en daar had gij het al wederom. Ik betuigde dat zij er geweest was nog voor de consecratie en dat ik ze zelf geplaatst had; dit was dan ook niet voldoende, zij moest er nog wezen en gebruikt worden, maar waar was zij dan nu? Ik zal gaan zien, zeide ik, en wel spoedig vond ik dezelve door een ander aangetrokken, toen deze ze gewillig teruggaf, zeggende zoals het ook had kunnen zijn, daar ZHEw. gezien had, dat allen gekleed waren, had hij gemeend, dat deze over was en had hij ze daarom aangedaan, het was dan wederom klaar". Even later is het missaal ²⁾ zoek. "... zoodat dit al wederom reden tot brommen en verwijtingen gaf, hoewel ik beweerde dat het missaal er geweest was en het zeker verplaatst moest zijn, al zoekende en onder het aanhooren van gebrom, sloeg ik eindelijk het groote kleed der kleedtafel op en daar was zij; door iemand daar neder gezet, had ik mij toen maar kunnen bedwingen en mij niet vergeten, dan was alles goed, maar neen den Eerw. secretaris zeggende: Ziedaar of ik er schuld toe heb, maar mijnheer Van Essen nu verwacht ik geen enkel woord meer van U, of.....gij zijt, gisteren toen gij nauwelijks hier waart aangekomen beginnen te brommen, tot nu toe, waarbij ik U uitdaag liever ook openlijk te zeggen, wat er, ook het geringste ontbroken heeft en hoe kan ik ertegen, als ik het klaar zet en door anderen buiten mijn

weten verplaatst wordt, terwijl deze teregtwijzing door allen werd goedgekeurd en door den Eerw. Directeur van Katwijk F.J. van Vree er aan toegevoegd werd: Het is goed dat hij eens teregt gezet wordt, wijl men in Holland over zijne haarkloverijen algemeen klaagt".

Eene schoone en schilderachtige redevoering.

"Middelertwyl was de kerk met menschen vervuld, zoowel door protestanten als katholieken, alsook mede door de geheele familie Bosch van Drakestein met mama aan het hoofd en begon de pontificale mis, terwijl de Eerw. Heer F.J. van Vree, later Bisschop van Haarlem eene schoone en schilderachtige redevoering hield. Waarlijk de plaats was heilig waar ik stond en ik wist het niet. ZEW. stelde in zijne verheven welsprekendheid voor eenen reiziger, die alhier een paar jaren vroeger gepasseerd was en wederom hier voorbij kwam en met verbazing waarnam, wat alhier in dien tijd geschied was, zijne oogen niet kunnende geloven enz. en dan de hooge noodzakelijkheid om den verren afstand der kerk en de moeilijke wegen, waar langs den priester in tijd van nood moest gehaald worden, en schetste hij een dier voorvallen af, welke altijd treffen, dat de zieke, reeds den dood nabij, eenen priester verlangde en naar den zelven nog voor zijn verscheiden haakte, om zijn geweten te ontlasten en vergeving zijner zonde te bekomen, alvorens die gewigtige reize te aanvaarden en voor den regterstoel van God te verschijnen, doch waartoe men meestal lang wachtte om den priester niet te vergeefs te roepen; doch zijn einde voelende naderen, deelde hij de aanwezenden nog zijne verlangens mede; deze gingen al wederom uitzien of men den priester nog niet in het gezigt kon krijgen, maar te vergeefs! Eindelijk zag men nog al eens..... en in de verte zag men den priester zich met overhaasting speeden. Doch te vergeefs: eer de priester den zieke bereiken kon had deze reeds den geest gegeven en de reis naar de eeuwigheid aangenomen"

Eene noodige verversching.

"Nu dan was de kerk van den H. Carolus Bartholomeus te Soesterberg geconsacreerd door Mgr. Bisschop van Curium en de schoone schilderachtige redevoering door den tegenwoordigen bisschop van Haarlem gehouden. Zoo groot was de 21 Aug. 1839 voor deze gemeente! Maar het had lang genoeg geduurd en men verlangde naar eene noodige verversching en allengstens naar wat te eten, waarbij de gehele familie Bosch van Drakestein, op eene kleine uitzondering na en graaf van Hoogendorp. Een aanzienlijk protestant heer, die er zich in de kerk en onder de geestelijken gevoegd had en mij door de oude Mevr. gezegd werd, hem maar te moeten mede te laten eten, wat hij dan ook scheen te willen doen en ik daartegen maar niets zeggen moest, vermits hij tot een der aanzienlijkste families behoorde, waartegen ik dan ook niets inbragt en hij

werkelijk bleef mede eten zich met de familie Bosch en elkeen zeer minzaam gedragende. Intusschen had ik ook alle maatregelen van voorzorg genomen ook in mijn huis tegen alle wanordelijkheid, die er onder allen dien dag in mijn huis werkzaam zoude zijn, en die waren velen: de kok, banketbakker met de hunnen en de door hun mede gebragte bedienden, en voorsnijder; de mijne welke ik tevoren elk zijne bediening had aangewezen en bevolen had niet van zijnen post af te loopen en vooral die, welke ik de zorg voor den wijnkelder had opgelegd. Daar Mevr. Bosch van Drakestein waarnam dat ik de knecht des Bisschops ZDHW. steeds diende en meestal achter hem stond, vraagde mij of ik er in bewilligen wilde, dat ook hunne knechten dienen zoude, hetgeen ik niet kon afkeuren en alzoo aannam. Er was eene tafel door mij verordend dwars door drie kamers, met nog eene dwarstafel in de voorkamer er bij opgeslagen en nog een tafeltje in de tuinkamer voor de bijzijnde kinderen Bosch van Drakestein; terwijl er aan de bediening niets overbleef. Daar er eenigen der laatste bedienden zoo gezwind waren met de flesschen op en af te zetten, dat dit mijne aandacht bij alle drinkers aan tafel niet ontging, waarbij de Eerw. Heer van Vree te voren mede ceremoniemeester aan tafel benoemd was, teneinde verkeerde toosten te voorkomen, terwijl alles, alles goed was klaargemaakt en opgebracht, tot het desert inclus waarbij ijs in overvloed was, en dit deed de architect dan ook zeggen, dat het hier regt gul toeging, daar hij onlangs in Amsterdam in een der beste hotels eene wetenschappelijke vergadering had bijgewoond alwaar ook een maaltijd volgde en ook ijs werd opgedischt, doch dat daar elkeen maar eene kleine portie bekwam terwijl men hier zooveel kon bekomen, als men wilde. Daar begonnen de toosten, onder welken er eene van Mgr. de merkwaardigste was, daar Mgr. een dronk instelde op alle pastoors die bouwvallige kerken bezaten met hen tevens toe te wenschen, dat zij allen dit hier gegeven voorbeeld zouden navolgen". Hierna volgt een rijtje plaatsnamen, waaronder Soest, waar kennelijk ook nodig wat moet gebeuren! De sfeer wordt, wellicht mede door de wijn, allengs vrolijker en er wordt getoast op uiteenlopende zaken. Niet geheel zonder eigenbelang schrijft pastoor Rademaker, dat "Jonkh. Bosch van Drakestein opstaande vroeg aan den Directeur van Vree de vergunning en die verkregen hebbende zeide ZHWGeb. nagenoeg, datZHWGeb. als oudste der familie Bosch van Drakestein eene toast instelde op de bloei dezer kerk en gemeente en dat zij aan deze kerk en gemeente doen en toonen zouden, dat zij den naam Bosch van Drakestein waardig waren, wat met de meeste goedkeuring bekroond werd. Zoo eindigde dan de dag van 21 Aug. en daarmede het kerkweidingsfeest.

Wat met zoveel persoonlijke opoffering door pastoor Rademaker en zijn merendeels plaggenhutbewoners steentje voor steentje werd opgebouwd, wordt na ruim 100 jaar (1953) zonder respect eenvoudigweg opgeruimd. In historisch opzicht is hier sprake van een doodzonde van het ergste soort!

Op den avond echter viel er iets voor, dat niet zoo stichtend was, behalve het afscheid tusschen van Essen en mij, wat goed afliep, over het voorval niet eens meer te spreken, toen hij mij vroeg of ik nog iets van het voorval van den morgen spreken moest, zeide ik: neen, dat ik daarover niets te zeggen had, en het derhalve maar vergeten zou. De jonkheeren namelijk die reeds vertrokken waren om bij van Maren af te rijden kwamen terug naar hunne Mama, die hier op hare koets wachtte druk onder elkaar mompelende, waarop hunne moeder vroeg: Wat is er toch gaande? Zij zeiden: dat er een koetsier en palfrenier waren weggelopen en hunne rokken met liverij over de koetsen hadden heengeworpen en dat Jonkh. Willem zelf had moeten rijden, maar dat de koetsier van haar, de oude Mevrouw zeer bekwaam was, hoewel hij zoo dronken was, dat hij nauwelijks op de bok kon komen. Zoo werd dan duidelijk dat de palfrenier en huisknecht van de oude Mevrouw zoo handig met het wegnemen der flesschen geweest was, en die als zij nauwelijks half ledig waren had afgenomen en daarvoor anderen in de plaats had gezet". "Men begrijpt dat er eenigen gedaan kregen, twee der belhamels gingen nog des avonds naar Amersfoort, en kwamen des morgens alhier aan, om zoo als zij voorgaven raad en voorspoed te vragen ofschoon zij derzelve niet navolgde en een dier twee dienst naar de Oost nam".

Brabant.

Nog in december 1839 ziet Rademaker zich verplicht opnieuw te gaan bedelen, teneinde de afwerking van de kerk te kunnen betalen. Via Arnhem en Nijmegen belandt hij in Oost-Brabant, Grave, waar hij de blinde Lesage ten Broek ontmoet, die kennelijk ook bedelt. Rademaker wil hem niet in de weg lopen: "Gaat gij naar 's Bosch dan ga ik naar Helmont". Daarna volgen Eindhoven, Boxtel en St.Michielsgestel "en alzo over 's Bosch wederom naar huis f. 949,80 mededragende, waarop ik eenigen tijd te huis bleef, alwaar ik genoeg drukten vond en mij mede meer met de kinderen te onderwijzen kon bezig houden, welke ik in de nieuwe kerk wenschte aan te nemen en alzo eindigde het jaar 1839, zijnde kerk en pastorie geheel afgewerkt en zelfs eene uurwerk in den toren (zie afbeelding! red.), door kleine bedragen in de gemeente verzameld, te Amsterdam aangekocht. Zoodat ons eene zeer vereerende gelukwensching van ZEW. den Directeur Generaal voor R.C. eeredienst zoowel voor mijne voorbeeldelooze inspanning als ongekende bouworde tot dien tijd, mogt ik te beurt vallen".

Het jaar 1840.

"Het jaar 1840 bragt voor goed zijne bijna onoverkomelijke bezwaren mede, niettegenstaande ik van den beginne af, ook in dat jaar mij met het inzamelen der ingeschreven gelden bezig hield en reeds vroeg f. 1654.= bijeenverzamelde en ik mij naar Maurits Thiel, Beest, Rumpst, Gellicum en Renooij begaf, waren de stellige, plegtige en herhaaldelijk gedane beloften van C.B.v.Dr. (Carel Bosch van Drakestein, red.) nog niet in vervulling gekomen, waardoor wij zoodanig in de uiterste verlegenheid gebragt werden, daar wij bij de finale afrekening op den 21 Februarij een schrikbarend te kort bekwamen, veroorzaakt door bijwerk als steenen toren (!!red.), leijen dak, vloer der kerk, en al het gegoten ijzerwerk enz. ". Rademaker is zeer bedroefd, dat Jhr. Carel Bosch van Drakestein zijn belofte hem financieel te steunen niet nakomt. Als Rademaker hem erop aanspreekt wordt hij boos en gaat zelfs dure buitenlandse reizen maken, "die hem waarschijnlijk zoo niet meer, ten minsten wel zooveel gekost hebben, zijne beloften onvervuld latende, waarom ik alles moest uitdenken, om die ondragelijke last en ik daarom op nieuw besloot eene reis naar Noord-Brabant te gaan maken, waarvan de Aartspriester geene groote verwachting had. Nog al kwam daarbij dat mijne gemeente zeer verminderde in plaats van beter te worden, alsook het overlijden van de oude Mevr. Bosch van Drakestein". "Toen ik dan voor het eerst en wel op het patroonfeest van den H.Jozef, den 10 Mei in de nieuwe kerk de kinderen had aangenomen (18 jongens en 10 meisjes) ging ik waarlijk 10 dagen later, dus 20 Mei, naar Heusden, Haarsteeg, Drunen, Streumkuijk, Waalwijk, Loon op Zand, Tilburg, Hoge en Lage Mierde, Middel Beers, Oirschot, Best en alzoo in 10 dagen wederom over 's Bosch naar huis, f. 242,80 medebrenkende". Er is geen radio of TV, maar in Ooster Beers en vooral in Oirschot ontmoet Rademaker veel weerstand omdat de "protestantse knecht (van Bosch van Drakestein, red.) aan elkeen en bij elke gelegenheid verteld had, om zijnen Heer, die Officier bij de Dragonders zijnde, en aldaar gekantonneerd, in de hoogste achting bij de katholieke Noord-Brabanders te brengen en mijne zaak nog meer te doen mislukken". "Den 16 Julij ging ik wederom naar Vegchel, St. Oedenrode, Gemonde, Klein Seminarie, Vucht, Cromvoort, Groot Seminarie, Dongen, St. Catharina, Oosterhout, Breda, Etten, Hoeven, Ouden Bosch, Gestel, Rozendaal, Wouw, Bergen op Zoom, Hoogerweide, alles van Vegchel tot hier toe te voet, terwijl de pastoor van Hoogerweide mij aanraadde om mij met een karretje over de grenzen te laten brengen naar den pastoor te Putte en met een wagen naar Antwerpen, vandaar met een postkar naar St.Nicolaas 0 en vandaar te voet naar Sas van Gent 0, Stuppeldijk 0, Hulst 0, St.

Jans Steen 0, wederom over St.Nicolaas naar Antwerpen, ook nog naar de abdij van Borchgem en naar Conting en Brussel 0 en vervolgens over Antwerpen naar huis. Dit alles in 3 weken, terwijl ik, hoe overhaast ik alles moest doorlopen en op vele plaatsen niets opdeed, wat met 0 geteekend is, evenwel f. 930,= medebragt" ³⁾.

(wordt vervolgd)

1) UIT VERSCHILLENDE AANTEKENINGEN BLIJKT, DAT PASTOOR RADEMAKER PAS NA ONGEVEER 20 JAAR EEN EN ANDER DEFINITIEF OP PAPIER HEEFT VASTGELEGD.

2) ONDERDEEL VAN HET LITURGISCH MISGEWAAD. EEN LANG WITLINNEN KLEED, DAT HET LICHAAM GEHEEL OMHULT (KOENEN).

3) BESCHRIJVING VAN DE OPRIGTING DER STATIE EN HET BOUWEN DER KERK EN PASTORIE VAN SOESTERBERG MET VERMELDING VAN HETGENE, WAT DAAROP BETREKKING HEEFT.

EEN BOERDERIJ ALS MONUMENT

Henk Gerth

Aan de Ferd. Huycklaan no 7 (vroeger de Achterweg geheten) staat een prachtige T-huis boerderij. Deze is het eigendom van de heer C.J.van 't Klooster. Eertijds heeft de boerderij de naam "Groenendael" gehad. De boerderij is nog als zodanig in gebruik en ligt in het gebied dat met Kortend wordt aangeduid en direct grenst aan de Birk. Een weidegebied dat zijn originele staat behouden heeft en een prachtig uitzicht geeft op het naastliggende weidegebied van de Birk.

De boerderij heeft een lange oprit waar rechts ervan een aantal reeën in een afgerasterd weide lopen, echt de moeite waard om te zien. Achter het pand staan een tweetal tweeroedige kapbergen met rechts ervan een moderne schuur. Verder een schaapskooi die als zodanig niet meer in gebruik is. Aan de achterzijde staat nog een restant van een eikenhaag.

Op een T-vormige plattegrond staat de gewit bakstenen boerderij met zolderverdieping onder een rieten zadeldak tussen de topgevels, de nok evenwijdig aan de weg. Het achterhuis is van het middenlangsdeel type en heeft een traditionele achtergevel met afgeschuinde hoeken, zonder staldeuren. Deze bevinden zich in de zijgevels, het geheel onder een afgewelfd zadeldak op ongelijke hoogte.

In de voorgevel een drietal schuifvensters met glas in lood bovenlichten en luiken. Onder het meest linkse venster zit een kelderlicht met dievenijzers. Rechts in de gevel een opkamervenster (thans steekraam) waaronder een dichtgezet kelderlicht. De toegangsdeur bevindt zich in de rechtergevel van het achterhuis onder een licht opgewipt dakvlak. Direct achter het voorhuis is een rechthoekige uitbouw onder een plat dak met een driezijdige erker. In het interieur is nog een schoorsteen aanwezig met een tegeltableau uit de 18e eeuw. Het metselwerk in kruisverband, geknipt gevoegd en een zwart geteerde plint. De vlechtingen van de topgevels en de achtergevel zijn zwart geschilderd.

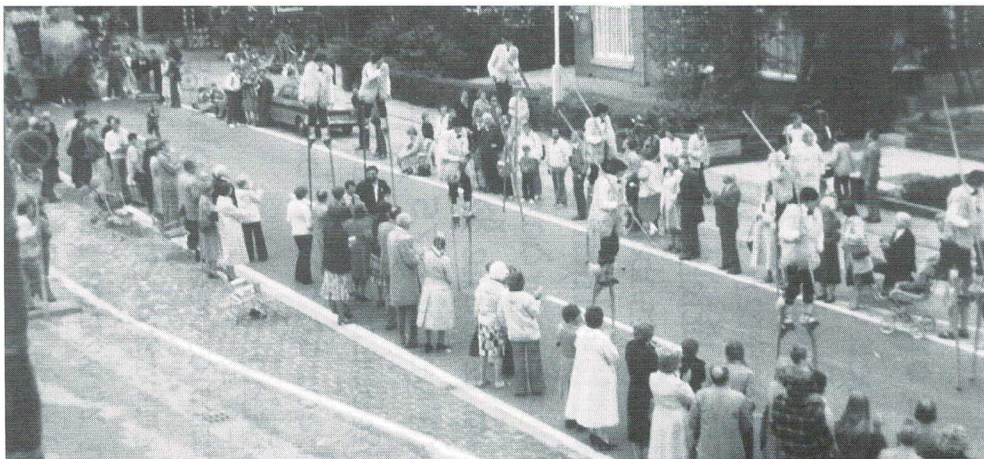
De boerderij is van architectuurhistorische waarde vanwege het bouwtype, dat tamelijk uniek is. De hoofdvorm en situering zijn nog gaaf en van grote landschappelijke waarde en van betekenis voor de nederzettingsgeschiedenis als onderdeel van de agrarische bebouwing in de Birk.

BRON: GEMEENTE ARCHIEF SOEST

M.I.P.

Het spreukenhuisje tijdens de Historische Optocht 1987

Steltlopers "Lous Cadetouns" uit Soustou, Les Landes, Frankrijk, Optocht 1979. De achterste drie lopers hebben stelten van 2,5 à 3 meter hoog.

Op de volgende pagina's de toespraak van de burgemeester bij de opening van Soest 975 jaar>>

By desen openbaeren instrumente van proclamaten sy cond
 en kennelyck oen eenen igelycken dat op heden, wesende den
 derden february deses jaers tweeduysent en vier, wy
 J. J. Janssen, in qualiteit als schouteth der heerlyckheit
 van Zoys, in t' sticht, ter presentie van geswarens ende velen
 gemeyne andersaten, ad locum dictum *Sevde Werk*, in den
 naeme der heerlyckheit van Zoys, in onse voorseyde
 qualiteit, onsen dank vitspreeken aen *Syn Koocheit* de
 Keizer ende *Syne Hoogherwaarde Bischop*, ider in solvudum,
 welcken voor 175 jaere in eene autentycken gheschrifte
 gewag hebben gemaekt van Zoys ende welcken daarmede
 hunne bydraghe hebben ghegeven aen't onstoen van onsen
 heerlyckheit.
 Dochtwenne voorganghers, welcken by desen gheschrifte
 hunne inbrengh hadde, sijn wy seer erkentelyck.
 Hoe - in zoverre hetgeene menselyck mogelyck sy - wy
 gheestelyck hebben beschouwt de menighvuldige

windstreecken van het grondgebied van onsen gemeeynt inde tyde van haere ontstaen, mitsgaders de ontwikkelinge inde ewen nadien, willen oock onsen danck uytspreecken den de huidige generatie van personen. welcken procureren ende sorgdragen voor behouwt ende exploratie van Zoys. Blyt danckbaerheit willen wy by de vieringhe deser 175 jaere die inspanninghe memoreren ende responderen die uytputtende arbeit vast ende stendich te houden ten ewigen dagen.

De voorlexinghe deser oirconde van 't gene voorschreven synde ende daarinne vervatte ghelofte sy de aenvangh vande solemniteyten tot herdenkinghe datter heerlyckheit Zoys 175 jaere existeert.

De schouteth van Zoys

Gilde-teerdag in de Gouden Ploeg tijdens de Historische Optocht 1987

Aan de start van de Historische Optocht 1987, initiator en Ouderman Wim Schimmel.

LANDJUWEEL SOEST 1987

René van Hal ¹

Feesten in de 20ste eeuw. Nu we aan het begin van de 21ste eeuw in het kader van de viering van 975-jaar Soest terugkijken, is het Landjuweel Soest 1987 een van die feesten geweest, die bij vele duizenden nog in de herinnering leeft en waar met veel plezier op wordt teruggekeken.

Zeker de initiatiefnemers hebben niet kunnen voorzien welke impact hun idee zou hebben. Een feest vieren b.g.v. een jubileum daar krijg je de handen nog wel voor op elkaar. Een feest opzetten omdat het gilde een grote Gildedag wil organiseren daar is wat meer voor nodig. Wat volgens mij bijzonder was voor Soest, was het grote enthousiasme waarmee uiteindelijk door een groot aantal Soester verenigingen en organisaties is meegedaan. Dat enthousiasme leidde zelfs tot aanpassingen en dan met name aanvullingen in het programma tot soms één dag voor de uitvoering ervan. In deze bijdrage wil ik terugkijken op de vele ervaringen bij de voorbereiding, maar meer nog wil ik na 17 jaar eens terugkijken op een activiteit die bij een beperkte groep van mensen wel heel veel energie heeft gekost. Want in de voorbereidingstijd moesten nogal wat tegenslagen worden overwonnen.

Het College van B&W in middeleeuws ornaat tijdens het Landjuweel 1987

¹ René van Hal was secretaris van het Comité Landjuweel Soest 1987

Het initiatief

Wim Schimmel nam in begin jaren '80 als ouderman (voorzitter) van het Groot Gaesbeeker Gilde het initiatief om bij het bestuur van de Kring van Schuttersgilden Land van Cuijk een verzoek in te dienen om in de jaren '80 een Brabantse Gildedag te organiseren in Soest. De organisatie van een dergelijk evenement in 1979 was zeer geslaagd en vroeg om een herhaling. Alleen er waren binnen de Kring veel meer gilden met dit soort initiatieven, dus het Soester gilde zou nogal wat jaren op haar beurt moeten wachten. Gezien de contacten van Wim Schimmel in Brabant en natuurlijk ook zijn karakter, ging hij verder en kwam bij de Noordbrabantse Federatie van Schuttergilden met het idee om na het Landjuweel dat in 1980 in Oirschot was georganiseerd een Landjuweel in Soest te gaan organiseren. Een Landjuweel is een evenement dat maar eens in de 7 jaar georganiseerd wordt en waaraan zoveel mogelijk gilden aangesloten bij de Federatie deelnemen. Zijn idee kreeg steun van het Federatiebestuur temeer daar er door andere gilden nog geen initiatieven waren genomen en omdat de Kring Land van Cuijk de organisatie van een dergelijk evenement al lang niet meer had mogen verzorgen. Zij waren als het ware aan de beurt.

Maar dan. Het Landjuweel is meer dan de organisatie van een Brabantse Gildedag. Verwacht wordt dat dit evenement breed gedragen wordt door de plaatselijke gemeenschap en dat daarbij een programma wordt geboden dat veel meer aspecten van de plaatselijke cultuur in zich heeft. Het Soester gilde had natuurlijk al wat ervaring met de jaarlijkse gildefeesten, alleen was dit een activiteit die slechts een lang weekend duurde. Bovendien bracht de organisatie van een landjuweel veel meer financiële risico's met zich mee. Dus nadere afspraken over de organisatie in Soest waren nodig. Het moest niet alleen een feest van het gilde worden maar een feest van en door de Soester gemeenschap, zo vond Wim Schimmel. En het gilde is in Soest maar een beperkt onderdeel van die gemeenschap en was zeker in die tijd nog een vereniging waarnaar met een bijzondere blik werd gekeken. Er werd nog wat afkerig gekeken naar het gilde en de feesten die op het gildeterrein De Blaak werden georganiseerd.

De voorbereiding

Door het gildebestuur werd besloten een comité Landjuweel Soest 1987 te formeren, waarin naast vertegenwoordigers vanuit het gilde ook vertegenwoordigers vanuit Onderwijs, Cultuur en Soester Bedrijfsleven zitting zouden moeten nemen. Dit bestuursbesluit werd door de Algemene Ledenvergadering in 1984 bekrachtigd. Het Comité kon worden geformeerd. De voorzitter was onafhankelijk en niet gebonden aan het gilde. Bij het gilde zelf werd bovendien beseft dat het zittende bestuur versterkt zou moeten worden met nieuwe leden, dus werd naar uitbreiding gezocht. Verschillende assistenten werden aan het gildebestuur toegevoegd, waarvan er ook 2 zitting namen in het Comité. Vanuit het gilde werden uiteindelijk 4 leden voorgedragen voor het Comité. Daarmee werden de functies van secretaris en penningmeester ingevuld. De eerste voorbereidingen werden ter hand genomen. Deze waren met name gericht op invulling geven aan het initiatief om uiteindelijk vertrouwen en toestemming te verkrijgen van de Noordbrabantse Federatie van Schuttersgilden. Het definitieve besluit om een landjuweel te mogen organiseren moest worden verdiend. In 1985 werd de organisatie van een landjuweel aan het Soester gilde gegund.

Ouderman Wim Schimmel, geflankeerd door gildekorps tijdens opening Landjuweel 1987

Pas begin 1986 werd het Comité vervolgens aangevuld met de leden die een binding hadden met de Soester samenleving, nadat eerst nog een voorzitterswisseling had plaatsgevonden. Jan van Poppelen trok zich om persoonlijke redenen terug en werd vervangen door Hans van de Pol. Het Comité werd verder aangevuld met een PR-man.

Vanaf dat moment werd er hard gewerkt om verenigingen en andere personen te stimuleren actief te worden. Bovendien moest er natuurlijk ook gewerkt worden aan een gezonde begroting. En wat eigenlijk al snel bleek was dat het begon te leven in Soest. Vele verenigingen namen zelf initiatieven om zich tijdens het Landjuweel te gaan presenteren. Zo nam de Historische Vereniging Soest het initiatief voor de organisatie van een Historische Optocht, de Soester Boerendansgroep wilde wel een Internationaal Folkloristisch Dansfestival organiseren. Er kwam een korenavond. Ook de gemeente Soest liet zich niet onbetuigd. De toenmalige burgemeester Paul Scholten was nauw betrokken bij de voortgang en voor het gilde was dat het eerste moment dat er een gestructureerd overleg met de gemeente Soest ontstond. Het feest stond in de steigers. Alleen aan de poten werd af en toe nog wel eens gezaagd. Was zo'n feest nou wel nodig? Het gilde was ontoegankelijk voor velen in Soest en de activiteiten werden als heidens ervaren. Dit soort ontwikkelingen stimuleerden de organisatoren juist om door te gaan en te zorgen voor een goede profilering.

Historische optocht Landjuweel 1987

De financiële middelen

Wanneer er een dergelijk groot evenement wordt georganiseerd is het noodzaak om ook te letten op de financiële middelen. De organisatie van evenementen kost geld en er staan in de meeste gevallen niet in gelijke mate ontvangsten tegenover. Het comité ging er dan ook op uit op sponsorgelden te regelen. Veel bedrijven werden benaderd, waarbij een groot aantal bereid was om een financiële bijdrage te leveren. Sommigen namen zelfs een programmaonderdeel voor hun rekening. Daarnaast werden ook andere bronnen gezocht om financiële middelen te verwerven. Zo werden verschillende promotieartikelen aangeschaft als shirts, vlaggetjes, petjes. Maar ook flessen met een landjuweellabel, speciale landjuweelmenu's bij de Soester horeca, landjuweelmunten. Zo werden toch grote bedragen bij elkaar vergaard. Door het jaar heen werden verschillende momenten aangegrepen om die zaken ook te presenteren. Dat was dan tegelijkertijd een mogelijkheid om informatie in de pers te krijgen en de Soester bevolking te interesseren. De gemeente stelde zich uiteindelijk zeer schoorvoetend ook garant voor een deel van de kosten. Op die garantie heeft de organisatie naderhand nooit aanspraken hoeven maken, alhoewel na afloop geconstateerd kon worden dat het landjuweel de organisatie geen winst heeft opgeleverd.

Deelnemers Brabantse Gildedag trekken langs de Oude Kerk Landjuweel 1987

22 dagen activiteiten

Het programma concentreerde zich op de periode vrijdag 21 augustus tot en met zondag 6 september. Het werd spetterend geopend met een afdaling van de mariniers van de Oude Kerk en het kanonschot door de Commissaris van de Koningin, die per helikopter naar het feestterrein was gekomen. 's Avonds een openingsfeest dat zijn weerga niet kende. Vele Soester verenigingen presenteerden zich ondersteund door een keur aan (Soester) artiesten. Het werd een vijf uur durend programma met veel muziek en entertainment. De organisatie van de avond was in handen van 3 met de omroep bekende Soesters: Piet Ekel, Jan Leijendekker en Piet Daalhuizen.

Het eerste weekend

Zaterdag 22 augustus werd een van de hoogtepunten van dit landjuweel. Een Historische Optocht trok door Soest gadeslagen door vele duizenden belangstellenden langs de route. De Oude Kerk op schaal nagebouwd, oude kloosters, herberg De Drie Ringen, het kasteel van de Heren van Gaesbeek, vele honderden Soesters hadden zich maandenlang ingespannen om magnifieke wagens te bouwen. Maar ook eenlingen presenteerden zich uitgedost als oude bewoners van Soest. Het College van B&W liet zich ook niet onbetuigd en ging gekleed in Middeleeuwse stijl mee door Soest. De deelname van verschillende buitenlandse dansgroepen maakte het uiteindelijk een activiteit die nog steeds voortleeft in de herinnering van velen. De meeste praalwagens bleven wat meer dagen achter in de Kerkebuurt. De bewoners van de Kerkebuurt hadden trouwens hun huizen en tuinen en toegangswegen aangekleed. Het was in die dagen een genot om door de Kerkebuurt te lopen.

Twee avonden lang een Internationaal Folkloristisch Dansfestival met groepen uit onder meer Oostenrijk, Griekenland, Portugal en Polen. Niet alleen de kleding was indrukwekkend maar ook de muziek. Op zondag op en rond de Blaak een veelheid aan activiteiten: dansen, presentatie Ruitersport, koffieconcert en natuurlijk nog even de gelegenheid de groepen die zijn meegelopen in de Historische Optocht met hun bouwsels te bewonderen. Na zo'n weekend "feest" denk je al snel dat het even wat rustiger moet en dat massaliteit moet gaan plaats maken voor kleinschaliger activiteiten.

De eerste week

En dat gebeurde natuurlijk ook. Gedurende de week wat kleinschaliger activiteiten: kaarten, schaken en sjoelen op niveau, een lezing over Jacob van Gaesbeek en Oud Soest, een Wandeltocht door Oud Soest, Oud-Hollandse Spelen en het dansen om de gildeboom, want het was uiteindelijk voor het gilde ook een teerjaar.

Het tweede weekend

Wederom een uitgebreid programma op en rond De Blaak. Zaterdag: Fietzers, een Concours Hippique met olympische deelnemers, een muziekconcert, en 's avonds in de tent een Caribbean Festival met een heuse Missverkiezing. Dat laatste deed nogal wat stof doen opwaaien. Door het dorp werden ansichtkaarten verspreid met een parodie op deze verkiezing in de vorm van een presentatie van koeien.

De zondag werd de dag van het Koningschieten. Nol Hagen schoot zich tot koning. Het Koningsbal werd opgeluisterd door de Havenzangers.

Vele duizenden trokken naar het gildeterrein om daar de activiteiten gade te slaan. Uitverkochte feestavonden in de tent, waarbij op zaterdagavond de hitte zorgde voor het springen van verschillende spotlights.

De tweede week

Weer werd de feesttent de gehele week gebruikt voor activiteiten. De Ouderencontactmiddag, een Drive-In voor de jeugd (ook nu nog onderdelen van de jaarlijkse gildefeesten), maar ook een korenavond, een barbecue-avond, een kindermiddag, en een Sterrenshow met Percy Sledge, Anita Meijer, Lee Towers. Eigenlijk was het de bedoeling dat BZN zou optreden. Door ziekte van haar zangeres moest een alternatief programma worden samengesteld.

De afsluiting

Op zaterdag een zeer gevarieerd programma met een modelvliegshow, alhoewel ook grotere vliegtuigen in de lucht speciaal over het gildeterrein trokken en een show verzorgden, de Ezelkeuring, een grootse wedstrijd- en prestatie-loop. Al met al een mooie opstart voor de Brabantse Gildedag, waarmee op zondag 6 september het programma werd afgesloten.

Massale opmars honderd gilden tijdens Brabantse Gildedag Landjuweel 1987

Honderden gildebroeders en gildezusters waren in alle vroegte naar Soest gekomen om deel te nemen aan de Eucharistieviering met als hoofdcelebrant Kardinaal Simonis. Nadat ieder aan de koffietafel was verrast op een uitgebreide maaltijd en de Erewijn door het gemeentebestuur werd aangeboden, trok een bonte stoet van bijna 100 gilden door een deel van Soest. Indrukwekkend was de Massale Opmars die op het gildeterrein na afloop van deze optocht en de presentatie aan de genodigden plaats vond. Zo'n drieduizend gildeleden in hun mooie uniformen en kostuums trokken De Blaak over onder luid tromgeroffel. Daarna een grote variëteit aan wedstrijden op het grote terrein: trommen, bazuinblazen, geweschieten, boogschieten en vendelen. Dan is na 22 dagen het landjuweel weer ten einde.

Het landjuweel heeft heel wat losgemaakt in Soest. Ook op andere plekken dan De Blaak werden activiteiten georganiseerd zoals bij C3 en Artishock. Zoals al geschreven de buurt was versierd, en de restaurants hadden speciale menu's. Het gilde en de door haar jaarlijkse georganiseerde gildefeesten worden vanaf die tijd ook met wat andere ogen bekeken. Wat echter heel centraal staat is toch wel de grote variëteit die er aan verenigingsactiviteiten in Soest georganiseerd kunnen worden en de saamhorigheid die de organisatie van zo'n feest met zich meebrengt. Krantenknipsels te over. Een fotoboek dat speciaal over de activiteiten is uitgegeven geeft een beeld van dit imposante feest. Een feest dat eigenlijk zonder enige aanleiding werd georganiseerd. Vele honderden hebben zich ingespannen om er een geslaagd evenement van te maken. En zoals altijd de voorpret is vaak net zo belangrijk als de activiteit zelf.

Gildevertegenwoordiging Historische Optocht Landjuweel 1987

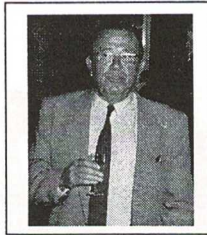
HANS KRAAL: “Ik kom uut de knolle op de Neng”.

Wim de Kam

Hans Kraal werd geboren op 14-12-1922 als zoon van Evert Hendrik Bernard Kraal en Gerarda Margaretha Wegerik. Op 10-9-1947 is hij gehuwd met E.J.M. Jongsma

Dit huwelijk is door echtscheiding ontbonden. Uit het huwelijk zijn 3 kinderen geboren t,w.: Ronald(1948), Louise(1954) en Marco(1962)

Op 17 maart 1969 is Hans Kraal gehuwd met Maria Margaretha (Mia) Bijkerk. Hans Kraal is overleden op 19-12-1987

Hans Kraal genoot in Soest grote bekendheid en sympathie, niet in het minst door zijn succesvolle inspanningen op het terrein van de lichte muziek. Al op jeugdige leeftijd was in het winkelhuis van de fam. Kraal aan de Van Weedestraat zeer regelmatig pianomuziek te horen.

In 1920 had zijn vader aan de Van Weedestraat de drogisterij overgenomen die daar in 1910 was gevestigd door de heer Geubbels. Dat was niet geheel zonder risico want in het toen nog overwegend rooms-katholieke dorp Soest werd er door de pastoor fijntjes op gewezen dat de nieuwe drogist niet tot de r.k. denominatie behoorde. De tijden zijn veranderd!. Bij de viering van het 60 jarig jubileum van de r.k.Mariaparochie in Soestdijk merkte Hans Kraal, die was uitgenodigd als “entertainer” ter opluistering van het jubileumfeest, het volgende op:

“En daar mo’k eerst us effe kwiet, daa’k ut toch moar meroakels mooi vin, daat zoiets vandaag de daag zo moar kaan. Vrogger zeije ze daaje “aangdersdenkend” waas. Daat von ‘k aaltied een roare noam veur een gewoon mens daat nie vaan je eige kaark waas. Aangdersdenkend hette daat, moar zaa’k je us waat zeige? Ik denk heul niet ‘..... as je veult waa’k bedoelt. Ik doet zo moar waat”.

Hans Kraal deed niet zo maar wat. Reeds in zijn jeugd beschikte hij over een uitzonderlijk waarnemingsvermogen en werden de indrukken over wat hij zag en beleefde in Soest goed in het geheugen opgeslagen. Bij het al genoemde jubileumfeest van de parochie Soestdijk haalt hij herinneringen op aan de vooroorlogse processies op Mariënborg.”*Da dee ok un fanfare of Harmonie an mee. Die kwaam uut Utrech en daan zaag ik zondaags tusse de middag aal die maanne uut Utrech komme enne laangst ongs huus op Moariejeburg an. ’t Waas vaak zo waarm daazze nie alleenig de toeters, moar okke de pette ongder d’r aarm droege. En zo wis ik daan daater Processie waas... We gonge d’r thuis aaltied noar kieke en ik von ut baar plechtig. En t’waas zo mooi meej aal die witte bruidjes”.*

Maar zijn blikveld beperkte zich niet tot de Van Weedestraat en omgeving. In een serie artikelen die hij in dit tijdschrift in de jaren tachtig heeft geschreven haalt hij herinneringen op aan zijn tochten door de polder, de bossen en niet te vergeten het natuurbad waar hij veel heeft gezwommen.

Ook de 392 columns die hij in de periode van 1979 tot aan zijn overlijden in 1987 heeft geschreven onder het pseudoniem "Hannes van de Neng" getuigen van de liefde voor en betrokkenheid bij Soest.

Hans Kraal heeft de openbare lagere school nabij De Gouden Ploeg bezocht waar meester Veenstra de scepter zwaaide. Hij zat één klas lager dan zijn bekende plaatsgenoot Piet Ekel, waarmee hij later veel heeft samengewerkt. Na de lagere school bezocht hij de openbare u.l.o.school. De Nederlandse militairen die tijdens de mobilisatietijd ingekwartierd waren in Soest maakten muziek in één van de leegstaande lokalen. Dar waren geluiden die Hans meer boeiden dan de lessen tijdens het laatste schooljaar. Toen brak de oorlog uit. Zowel Hans Kraal als zijn vader waren fel anti-Duits en deden mee aan het verzet. In de interviews die zijn opgenomen in het kader van het project mondelinge geschiedenis noemden zowel Gerbrand Zoetelief en Dorus Kok (die beiden ook in het verzet hebben gezeten) de naam van Hans Kraal uitdrukkelijk. Er was sprake van wapenopslag en instructie in het gebruik van de wapens in het schuurtje en de kelder van de woning aan de Van Weedestraat. Hans moest ook een bepaalde periode onderduiken. Niettemin was de oorlog ook de periode waarin de muzikale talenten van Hans Kraal zich verder ontwikkelden.

Samen met Piet Ekel en Gerbrand Zoetelief richtte hij de amusementsvereniging De Cupido's op die zich toegede op het organiseren van toneel- en muziekavonden. Hans Kraal was de drijvende kracht achter de muziekafdeling.

Van de muzikale band maakten in de beginperiode naast de op de foto gehurkt zittende Hans Kraal tevens deel uit v.l.n.r. Jan de Wit, Piet Weijts, Thomas Boon, Jan Lagemaat, Joop Dijkman, Wim Lagemaat, Anton van Oord. Een aantal van hen (o.a. de broertjes Lagemaat) was afkomstig van de muziekvereniging P.V.O. In het hart van Hans Kraal had P.V.O. altijd een bijzondere plaats. Toen in de jaren tachtig bij de Sinterklaasintocht PVO was vervangen door een muziekvereniging uit Amersfoort liet hij in zijn rubriek "Gehannes" in de Soester Courant blijken dat maar niets te vinden en een jaar later maakte hij met blijdschap melding van de terugkeer van PVO bij de optocht.

De muziek- en toneelavonden tijdens de oorlog, die werden uitgevoerd in het voormalige hotel Eemland, dat stond op de plaats waar nu de Stadhouderslaan uitmondt op de Van Weedestraat, werden druk bezocht. Een hoogtepunt was o.a. de revue Tutti Frutti die in 1942 werd opgevoerd.

De leden van de band werden o.a. geschoold en geholpen door Dolf v.d. Linden en andere beroepsmusici.

Na de oorlog trad Hans Kraal opnieuw op met de Cupido's tijdens feestavonden voor de Canadese militairen en bij vele andere gelegenheden. Zo organiseerde hij samen met Piet Ekel de Nikapropa-avonden voor de mensen die uit Indië repatrieerden en de Nederlandse militaire die vandaar terugkeerden.

Feesten kon men ook in vroeger tijden goed en bij publieke feesten was Hans Kraal vaak betrokken. Gedurende vele jaren is Hans Kraal begeleider geweest van de Soester gospelgroep "The Messengers". In augustus 1987 trad hij tijdens de feestelijke korenavond van het Landjuweel voor het laatst in het openbaar op met deze gospelgroep.

Hoewel hij er alle kwaliteiten voor had heeft Hans Kraal nooit de stap naar een beroeps carrière gezet. Zijn vader "eiste" hem min of meer op als opvolger in de drogisterij aan de Van Weedestraat, waar hij actief is geweest tot aan het moment dat het oude winkelpand werd afgebroken ten behoeve van het complex waar nu Blokker is gevestigd.

Na de verkoop van de drukke zaak wijdde hij zich geheel aan de muziek die hem zo lief was. Een uitgebreide kring van leerlingen heeft van hem pianoles genoten. Daarnaast trok hij regelmatig de Soester polder in. En tenslotte vermaakte hij zichzelf en velen in de Soester gemeenschap met zijn in Soester dialect geschreven rubriek "Gehannes" in de Soester Courant.

Over het juiste taalgebruik heeft hij met de heer E.J.Smit, de toenmalige baas van uitgeverij Smit en een leeftijdgenoot van Hans Kraal menige discussie gevoerd waarbij ze het vaak niet eens waren maar er toch uitkwamen. De geschreven teksten voor de rubriek werden getypt door zijn vrouw Mia die nu elke week in het Museum Oud Soest de bibliotheek van de Historische Vereniging bijhoudt en daarmee de belangstelling die Hans had voor het werk van deze instellingen continueert.

Eén van de laatste zinnen in zijn laatste column was:

“Ik houdt ter meej op, ik kom d'r niet meer uut”.

Hoewel deze zin sloeg op het gemeentelijk beleid betreffende het voor hem zo geliefde natuurbad, is de zin letterlijk genomen ook van toepassing op het einde van zijn leven. Een fatale ziekte velde hem een week nadat hij 65 jaar was geworden. Bij de jubileumbijeenkomst t.g.v. het 60-jarig bestaan van de Mariaparochie zei hij **“Ik kom uut de knolle op de Neng”**

Op die voor hem zo vertrouwde Neng is ook zijn laatste rustplaats. Met dankbaarheid kunnen we in een jaar dat we weer feest vieren terugkijken op wat Hans Kraal voor de Soester gemeenschap heeft betekend en zijn bijdrage aan de feesten in het verleden.

BIJ DE TOTSTANDKOMING VAN DIT ARTIKEL IS MET TOESTEMMING GEBRUIK GEMAAKT VAN EEN “IN MEMORIAM HANS KRAAL” DAT GEPUBLICEERD IS IN DE SOESTER COURANT VAN DECEMBER 1987. DAARNAAST HEBBEN MIA KRAAL EN PIET EKEL INFORMATIE VERSTREKT. DE ARTIKEL DIE HANS KRAAL HEEFT GESCHREVEN VOOR DIT TIJDSCHRIFT ZIJN TE VINDEN IN 2^E JAARGANG NR.4, 3^E JAARGANG NR.2, 4^E JAARGANG NRS 1 EN 3, 5^E JAARGANG NR.4, 6^E JAARGANG NRS.2 EN 3, 7^E JAARGANG NRS.1,2 EN 4

DE MONDELINGE INTERVIEWS VAN DORUS KOK EN GERBRAND ZOETELIEF KUNNEN IN HET MUSEUM OUD SOEST WORDEN BELUISTERD. (NRS.1025 EN 1053)

De leden van de Historische Vereniging Soest werken in een aantal werkgroepen om onderzoek te doen en gegevens vast te leggen. Voor nadere informatie kunt u met de contactpersonen overleggen, te weten:

Werkgroep:

Archeologie	: de heer J. van der Putten,	035-6018965
Genealogie	: de heer W. Routers, routers@wanadoo.nl	035-6010169
Mondelinge geschiedenis	: de heer W.P. de Kam, wim.de.kam@wolmail.nl	035-5880048
Contact Gemeentelijke Monumentencommissie	: de heer H. Gerth,	035-6016635
Contact Museum Oud Soest	: de heer A.J. van den Dijssel,	035-6027238

De contributie bedraagt € 18,15 per jaar

Betaling is mogelijk : - op de postrekening van de penningmeester
Historische Vereniging Soest nr. 54 59 218
- dan wel op de bankrekening van de Vereniging bij
de Rabobank te Soest, rek.nr. 3599.02.235
(Giro van de bank: 21 27 75)

Losse nummers : Verkrijgbaar bij de secretaris.

Leden	€ 2,50
Niet-leden	€ 5,00

INHOUDSOPGAVE VOORJAARNUMMER 2004

	Blz.
Eigen rechter spelen of het (ge)recht laten spreken	1
150 jaar Soesterbergsestraat	3
Uit het museum: kookboek van mevr. Loten van Doelen Grothe	6
Pastoor Rademaker (deel 7)	7
Een boerderij als monument	14
Oorkonde burgemeester 975 jaar Soest	16
Landjuweel Soest 1987	19
Serie levensbeschrijvingen: Hans Kraal	28

